

A csapatépítő

Beszélgetés Staar Gyulával, a Természet Világa
nyugalomba vonult főszerkesztőjével

*... Hetvenen túl, nyolcvanon innen
ami volt s van, körbetekintem.*

*Favirág hull, szirma lehamvad,
de kikelnek alatta a magvak*

*növekedve és sokasodva.
Ne siess hát. Várj a sorodra ...*

(Buda Ferenc: Ha csak estig)

– Azt hiszem, mindkettőnk számára ez lesz életünk egyik legnehezebb interjúja. Neked azért, mert jóformán mindig a másik oldalon álltál, te kérdeztél, most pedig neked kellene magadról beszélned, amit nem szeretsz. Nekem azért lesz nehéz, mert idestova 41 éve ismerjük egymást, ebből 37 évet dolgoztunk együtt a Természet Világa szerkesztőségében, egyszóval sokat tudok rólad. Vagy tán mégsem. Majd kiderül. Már az is csoda, hogy ismerve szerény, zárkózott személyiségedet, sikerült rávenni erre a beszélgetésre, ráadásul kicsit könnyebben, mint gondoltam.

– Igazad van, nem szeretek magamról beszélni, viszont így legalább lehetőségem lesz olyanokról szólni, akiket nagyon megszerettem. A munkánk során sok értelmes, okos emberrel találkoztunk, többekkel barátságot is kötöttünk, és persze itt van közös szerelmünk, a folyóirat. Annak ellenére, hogy tanári diplomát szereztem, és tanítottam is, nekem mindig elég stresszes mások előtt, a nyilvánosság előtt szerepelnem. Főszerkesztőként ugyanakkor sokszor kellett kiállnom, beszélnem nagyobb közönségnek. Ezt a gátlást az ember úgy győzheti le, hogy ha már kell, akkor megy, és csinálja. Amikor az első néhány mondat után megláttam a hallgatóság szemét, benne az érdeklődést, megnyugodtam, hozzászóltam ehhez. Persze mindig is inkább a leírt szavak embere voltam, jobban szeretek elvonulni, amikor megfogalmazom a gondolataimat. A mi munkánknak ugyanakkor hátránya, hogy nem látjuk az azonnali visszajelzést az olvasóink szemében. Most érzem át, hogy nem volt könnyű azoknak, akikkel a pályám során interjút készítettem. Kérdezőként viszont nagyon élveztem. Magam választhattam ki, hogy kikkel beszélgetek, és sosem annak alapján, hogy ki milyen magas polcon ül, hanem az emberi, szakmai értékeiket figyelembe véve. Ezekből az interjúkból rengeteget tanul az ember. Már a felkészülés során is, aztán jó volt hallgatni a tudományterületek kiválóságait, majd elvonulni a felvett szövegeikkel, és már más körülmények között újra átélni a beszélgetéseket. Ezt nagyon kedveltem.

– *Ahogy ez a sok együtt töltött év alatt kiderült, a privát életben is elég nehezen oldódsz fel. Vagy rosszul látom?*

– Általában így van, de nem vagyok magányos alkat, mindig is szerettem magam körül építeni a baráti kört. Visszatekintve rájöttem, hogy afféle csapatépítő vagyok, és mindig is az voltam. Még otthon, Lajosmizsén szerveztem a gombfocicsatákat, és a poros udvarunkon a kispályás focibajnokságokat. Füzetbe gondosan jegyeztem az eredményeket. Amikor egyetemre kerültem, sakkszakszaktályt vezettem, és a szerkesztőségben is közösséget kellett építeni, nemcsak a munkatársakból, hanem olyan személyekből is, akik körülveszik a lapot. Erre a csapatépítő tevékenységre többször ráment az egyéni teljesítményem. Például, amíg a BEAC sakkszakszaktályának a vezetője nem lettem, addig igen jó egyéni eredményeim voltak, de amikor a csapatmérkőzés közben egy sor egyéb dologra kellett figyelnem, az a játszmaim rovására ment. De nem bántott, mert a csapat sikeréért dolgozhattam. A szerkesztőségben főszerkesztőként sem mindig azt csinálhattam, amit a legjobban szerettem. Helyette egyre inkább pályázatokat kellett írnom, eljárnom pénzt kunyerálni... Sokszor mondtam, hogy a pályázatírás az írói munkásságom része. Ehhez hozzávehetjük azt is, hogy arra érdemes embereket felterjesztettem különféle díjakra. Hajlandó voltam késő estig benn maradni, hogy ezeket rendesen, szépen megírjam. Bízom abban, hogy az elbíráláskor ez is számít.

– *Mivel ez egy úgynevezett életútinterjú – nem úgy, ahogy barátunk, Szendrő Szabolcs hegymászó szokta mondani: életunt interjú –, természetesen nem mehetünk el a kezdetek mellett sem. Van valami jelképes abban, hogy ez a szöveg majd a kecskeméti Forrásban jelenik meg, hiszen ezer szál köt ehhez a kiskunsági vidékhez.*

– Ez igaz. Itt születtem, itt nevelkedtem Lajosmizsén. Édesanyám 1935-ben került Budapestről Lajosmizsére, matematika–fizika–kémia szakos polgári iskolai fiatal tanárnőként. Egy nyolcgyermekes család legkisebbje volt. Pesten, az angolkisasszonyoknál tanult, aztán tanári oklevelet szerzett. Lajosmizsére már gyűrűs menyasszonyként érkezett, vőlegénye egy fiatal vegyész volt, akiből később neves tanszékvezető egyetemi tanár lett. Ki tudja, mi lett volna, ha nem jelenik meg akkor Apám... Édesanyám egész életében ott dolgozott, a nagyközség apraját-nagyját tanította, főleg matematikára. Mindenki ismerte, szerette, becsülte. Édesapám Lajosmizsén született, apjának, nagyapjának is ott volt földje. A nálam négy évvel idősebb nővéremet, Katkát emiatt kis híján nem vették fel az egyetemre. 1958-ban érettségizett, és az ELTE fizikus szakára jelentkezett. Először elutasították, mert a bizottságban ülő pártember kiszúrta, hogy a családnak földjei voltak. Pedig nem volt az igazi birtok, java része gyep és mocsár, és a Lajosmizse környéki földek nem is magas aranykorona-értékűek. Ráadásul Apám az ötvenes évek elején lemondott a földjéről, az államnak ajándékozta, hogy a gyerekei továbbtanulhassanak. De még ez sem minden, mert anyai nagyapámnak meg Inárcson volt szőlője és gyümölcsöse. Jól ment neki, egy időben Margitsziget főkertészeként ő irányította a vadaspark és a part menti sétányok kialakításának munkálatait, Kőbányán volt háza.

Nővérem nagy szerencséjére, Nagy Károly fizikus (akkor még adjunktus, később egyetemi tanár, akadémikus) emlékezett rá, hogy a felvételin nagyon jól szerepelt. Hogyhogy nem vették fel? Ő már úgy gondolkozott, hogy attól még, hogy a nagyapáinak földje volt, lehet valakiből jó fizikus. Intézkedett, és a fellebbezés után még abban az évben Katka elkezdhette a tanulmányait az egyetemen. Nővérem nagyon okos és művelt volt, felnéztem rá. Kicsit ki is taposta előttem az utat, úgyhogy 1962-ben egy jó felvételi nyomán simán bekerültem az egyetemre.

Ám az ötvenes éveket nem úsztuk meg ilyen olcsón. Lajosmizse főutcáján volt egy szép nagy sarokházunk, ahol keresztanyámmal együtt laktunk. 1951 karácsonya után pár nappal szüleim kaptak egy félbevágott lapra írt felszólítást – ma is megvan –, hogy záros határidőn belül hagyják el a házat, mert a Magyar Dolgozók Pártja székházának szemelték ki. Keresem az akkor erre használatos kifejezést, de megvan: kisajátították. Szüleim kétségbeestek, a nővérem akkor éppen súlyos beteg volt. Fellebbeztünk, persze hatástalanul. Aztán kiutaltak számunkra egy házat az egyik mellékutcában. 1957-ben Apám megpróbálta visszaszerezni a régi házunkat, de az akkor már az MSZMP helyi szervezetéé volt.

– *Ha most azt mondd, hogy jelenleg is valamelyik párt székháza...*

– Ma már nem. Amikor azonban a rendszerváltozás után arra jártam, már három párt emblémája díszítette a régi házunkat. Rájöttem, hogy a szüleimtől megörökölt végjáték, ez a játszma végleg elveszett. Ma legalább már nem párt-ház, úgy tudom, közösségi célokat szolgál az épület.

– *Családodra hogyan emlékezel?*

– Elmondhatom, hogy nagyon meleg, szeretetteljes családi légkörben nőttünk fel. Szüleink védőburkot vontak körénk, nem beszéltek a hányattatásairól, és mindent megtettek azért, hogy továbbtanulhassunk. Bár szerény körülmények között éltünk, mint akkoriban mindenki, a lehető legtöbbet igyekeztek megadni nekünk. Kaptam például egy focilabdát, ami ugyan nem is volt egészen gömb alakú, de fűzős bőrlabda, tőknek hívtuk. A katolikus templom mögött akkor még hatalmas mező volt, szikes tavakkal, ott nagy meccseket vívtunk. Engem azért vettek be a nagyobbak, mert hoztam ezt a szörnyű labdát, és legalább lehetett mivel játszani. Hosszú ideig őrizgettem, még a hatéves Peti fiam is rugdosta, de akkorra már felfeslett a varrása, néhol kilátszott a gumibelső. Aztán ez a kincs is végleg elenyészett. Sajnálom, hogy nem őriztem meg a maradványait, olyan jó lenne most megmutatni hatéves unokáimnak, Katának és Barnának, csodálkoznának, de imádnák rugdosni.

– *Háborús gyerek vagy, 1944-ben születél. Van néhány emlékfoszlányom, amiket többször is emlegettél. Például a gombapince, ami a háborúhoz kapcsolódik.*

– Nem tudom, hogyan jutott eszébe a szüleimnek, hogy a front közeledtével Lajosmizséről felmenjenek Budapestre, Kőbányára, mert ott lakott a rokonság, ott állt anyai nagyapám háza. Már az sincs meg, lakótelepi házak épültek a Kápolna utcában a helyén.

– Ez tényleg nem lehetett szerencsés ötlet. A katonai szempontból nem túl érdekes Lajosmizséről az agyonbombázott Budapestre...

– A kőbányai sörgyárnak volt egy mély alagútrendszere, ahol gombát is termesztettek. Légiriadó idején a szüleim oda rohantak le velünk. Milyen érdekes véletlen... Pálmay Lóránt tanár úr, a magyar matematikaoktatás legendás alakja az Eötvös Loránd Tudományegyetem Geometria Tanszékén dolgozott, engem is tanított. Később lapunk matematikai diákpályázata zsűrielnökének kértem fel, az is volt, egészen a haláláig. Egy beszélgetésünkben pár éve valahogy előjött a háború meg a gombapince, és kiderült, hogy ők, a kőbányai őslakosok, abban az időben szintén oda menekültek. Tehát meglehet, hogy mi akkor már találkoztuk, ott a föld alatt.

– Térjünk vissza a családhoz. Édesapád mivel foglalkozott?

– Ő Kalocsán érettségizett a jezsuiták gimnáziumában, az iskolaévek alatt kollégiumukban, a Stephaneumban lakott. Azután Kecskeméten végezte a jogakadémiát, az abszolutóriumot megszerezte, de a diplomát már nem. Kecskemétre járt be, életének utolsó évtizedében a Bács-Kiskun Megyei Malomipari és Terményforgalmi Vállalat műszaki előadója volt, végül a gépjárműjavító részleg vezetője lett. Ötvenkilenc éves korában halt meg, váratlanul. Mi akkor Katkával már Pesten voltunk, ő, az örökmozgó elég gyakran meglátogatott bennünket, hozta a csomagokat... Előtte való nap is találkozott velünk, a gyerekeivel, mintha búcsúzni jött volna. Halála anyámat lelkileg annyira megviselte, hogy bár néhány évig még tanított, de aztán hirtelen agyérgörcsöt kapott. Még tíz évet élt úgy, hogy már a lábát sem tette ki a házból. Nem akart elesettként mutatkozni. A szekrényben ott lógott a sötétkék, ballagáskor viselt ruhája, fehér, kikeményített csipegallérral, lelkemre kötötte, hogy majd abban temessék el.

Édesanyám halála után azonnal érkezett is a felszólítás, adjuk át a házat, ahová a sajátunkból áttelepítettek minket, hiszen ott csak bérlők voltunk. A bútorainkat szétesztogattam, csak a kisebb emléktárgyakat és a sok-sok könyvet, levélhalmokat hoztam el. Trabanttal, több fordulóval. Azokat sem tudtam igazán hová tenni. Így ért véget a mi családunk hosszú lajosmizsei otltléte.

Ám soha nem szakadtam el végleg a szülőhelytől, hiszen maradtak ott barátok, és sok-sok emlék. Azután szerencsés véletlen következtében az akkor már általam irányított *Természet Világa* nyomdai munkálatait a kiadónk az újonnan épült lajosmizsei nyomdájára bízta. Sokszor kellett odamennem, így végül újra hazajártam. A nyomdában akkor még többen dolgoztak Édesanyám tanítványai közül, s mivel őt szerették, így nekem, a folyóiratunknak is jutott többletfigyelem. Emlékszem, amikor Simonyi Károlynak folyóiratunk különszámaként megjelenő *A magyarországi fizika kultúrtörténete (XIX. század)* munkáját nyomták, előtte szóltak, szeretnék-e ott lenni a nyomdagép indulásánál. Másnap hajnalban már azt videóztam, amint a gép ontani kezdte a kuriózumnak számító kiadványunk címlapját. Felemelő érzés volt, hogy mindez itt, Lajosmizsén történik. Még aznap vittem belőle Kari bácsinak, és levetítettem neki a nyomdában felvett filmet.

Látod, már megint elkalandoztam. Te meg miért nem szólsz közbe ilyenkor!

– *Mert hallgattalak, Gyulám, és most én vagyok a kérdező, törődj bele. Abban, hogy a nővéred fizikus szakra, te pedig matematika–fizika tanár szakra mentél, volt valami szülői ráhatás? Közvetett nyilván volt, de kaptatok-e erre valami buzdítást édesanyátoktól?*

– Valamilyen hatás nyilván otthon is ért bennünket. A gimnáziumban pedig voltak sikerélményeim matematikában, kiváló tanárunk volt Szemerey Andor személyében. A kecskeméti Katona József Gimnáziumba jártam, egy negyvenhat fős tiszta fiúosztályba. Többen is bejárók voltunk, naponta ingáztunk. A Katona a maga idejében, akárcsak manapság, jó, erős iskolának számított. Tanáraink között még voltak olyanok, akik az 1948-ban megszüntetett Református Gimnáziumból kerültek oda.

Az, hogy matematikai vonalon tanulok tovább, nem volt egészen egyértelmű. Harmadikos koromban még a Testnevelési Főiskolára akartam jelentkezni. Sportoltam, kézilabdáztam, atletizáltam. Testnevelő tanárunk, Adamik Ferenc igazi városi legenda. Elsőben sorba állított bennünket, és azt mondta: lépjenek ki, akik sportolnak. Kiléptünk néhányan. Végigment a soron, kérdezte, mit sportolunk. Jöttek a válaszok: kézilabda, atlétika, torna, cselgáncs... Nagyon jó! Az egyik fiú büszkén kivágta: focizok. Mire Adamik: állj vissza, azt mondtam, hogy a sportolók lépjenek ki! Atlétacsaládból származott, nem szerette a labdarúgást. A gimnáziumban összehozott egy olyan kézilabdacsapatot, hogy amikor harmadikos voltam, megvertünk mindenkit, Budapest bajnokát is, végül Győrben a helyiek mögött másodikok lettünk az országos középiskolás bajnokságban. A kézilabda mellett több atlétikai számban is jó voltam, elég kézenfekvőnek látszott a TF. Aztán alighanem itt jött be egy kis szülői ráhatás, hogy inkább mégse oda, hanem matematika–fizika szakra jelentkezsek, de nem gondolom, hogy erre nagyon rá kellett volna beszélniük.

– *Arra nem gondoltál, hogy matematikus szakra jelentkezsz?*

– Nem, mert úgy éreztem, hogy ahhoz nem vagyok elég felkészült. A sport rengeteg időmet elvett, matematika szakkörre nem jártam. Aztán amikor egyetemre kerültem, kiderült, hogy azok, akik például elit pesti gimnáziumokba jártak, akiket matematikaversenyekre készítettek fel, már sok mindent tudtak, amit én nem. A tanár szak viszont tetszett, volt előttem példa, ki is próbáltam magam ezen a területen, és voltak sikerélményeim.

– *Milyen tárgyaktól nem voltál jó?*

– Nyelvekből. Pedig életem során latint, orosz, németet, angolt is tanulgattam, de hát... A többi humán tárgy viszont elég jól ment. A jól megírt magyar dolgozatokat fel lehetett olvasnunk, ez nekem többször is megadatott, némileg másként írhattam meg, mint a többiek, talán kicsit több szívet vittem bele. Magyartanárunk, egyben osztályfőnökünk, Hordós Károly volt, nagyszerű tanár. Olyan szelíden, de mégis határozottan tudta kezelni azt a negyvenhat eleven kamaszkölyköt..., képzelheted, milyenek lehettünk, túl a kritikus tömegen. Szeretném még megemlíteni történelemtanárunkat, Iványosi-Szabó Tibort, egyenes, tisztességes, nagy tudású tanárunkat. A tankönyvünkben ellenforradalomként bemutatott 1956-ot nem volt hajlandó tanítani. Ebből

származott is némi gond, mert érettségén Pánczél Gyula, aki később tüdőgyógyász főorvos lett, pont egy ezzel kapcsolatos tételt húzott. Iványosi tanár úr végül meggyőzte az érettségi elnököt, hogy a sok tananyag és az ismétlések miatt erre már nem maradt időnk kitérni, így Gyulának sem lett hátránya a rossz húzásból.

Nem melleleg Iványosi tanár úr volt az iskola sakkcsapatának a vezetője. 1962-ig, amíg a Katonába jártam, zsinórban háromszor nyert a csapatunk országos bajnokságot.

– *Miért kaptál egyáltalán gyerekkorodban sakk-készletet?*

– Akkor már valamennyire tudtam sakkozni, 11–12 éves lehettem. Az a dobozos sakk-készletem ma is megvan. Nagy élmény volt meglátni a karácsonyfa alatt. Lajosmizsén akadtak elég jó sakkozók. A férfifodrász műhelyben volt sakk-készlet, s ha éppen nem volt kuncsaft, lehetett sakkozgatni. Kugler Zoli bácsi volt az első tanítómesterem, ő adta a kezembe az első sakk-könyvet, egyszerű fehér keménypapír borítású kis könyvecskét, Barcza Gedeon és Tóth László *Tanulj sakkozni* munkáját. Remek könyv volt, nemcsak az alaplépések voltak benne, hanem például olyasmik is, hogyan kell bevinni egy gyalogot vezérnek, mi az oppozíció, a centrum, hogyan kell megtámadnunk ellenfelünk királyállását stb. A kultúrházban vasárnap délelőttöként vérre menő csatákat vívtam az öreg rókákkal.

Kecskemétre tehát már úgy kerültem, hogy elég ügyesen játszottam. Másodikos koromban bekerültem a nagycsapatba, ahol nagyon jó sakkozók voltak. Kecskemét a magyar sakk egyik fellegvára volt, és ez jórészt Tóth Laci bácsinak köszönhető, aki 1945 és 1948 között, tehát a koalíciós időkben, a város polgármestere is lett, akkor sokban hozzájárult a helyzet konszolidálódásához. Ő volt a nyomda igazgatója is, ott készült a *Magyar Sakkvilág*, a hazai sakkozók lapja. Mindenkit ismert, Maróczy Géza nagymestertől a fiatalokig. Képzeld el, 1927-ben olyan versenyt szervezett, amire eljött Aljechin, annak az évnek a világbajnoka, és több más neves külföldi sakkozó. Erről a tornáról készült egy nagyon szép kiállítású könyv, ami manapság valódi kincs, nekem sikerült beszereznem, nagy becsben tartom. Miután elértük ezeket az eredményeket az iskola csapatával, Iványosi tanár úr elvitt hozzá bennünket. Ez nem sokkal Laci bácsi halála előtt történt. Olyan könyvtára volt, hogy azt el sem tudod képzelni. Körben a falakon végestelen-végig sakk-könyvek! A világ legjobb sakkozóival állt levelezésben, még Capablancával is, és úgy gyűjtötte össze a külföldi könyveket, hogy cserepéldányként küldte el az általa vezetett nyomdában készült kiadványokat. Halála után ebből a gyűjteményből lett a Magyar Sakkszövetség Tóth László Könyvtára.

– *Most megint bevillant egy emlék közös múltunkból. Tudom, hogy te is meglehetősen szenvedélyesen gyűjtöd vagy gyűjtötted a sakk-könyveket. Bárhol is volt a szerkesztőségünk az évtizedek alatt, mindig közel esett hozzánk a Múzeum körút, ahol a hetvenes-nyolcvanas években is már két antikvárium működött. Főleg oda jártál, én is persze, csak másért.*

– Ma már nem gyűjtök sakk-könyveket, de néha-néha előveszem, olvasgatom őket. Az antikváriumba járás azonban valószínűleg életem végéig megmarad.

– Végül mesterjelölt szintig vitted. Amikor Pestre kerültél, nyilván folytattad.

– Mesterjelölt már Budapesten lettem. Az ELTE sportegyesületének, a BEAC-nak több más erős szakosztály mellett igen jó sakkcsapata is volt. Az első osztályban, az OB I-ben játszottak, általában a középmezőnyben, ami azért nagy szó, mert a mienk szerény költségvetésű egyesület volt. Akkoriban már a sakk is kezdett profi sporttá válni, a nagyobb klubokban játszottak az akkori idők hazai legjobbjai, Portisch Lajos, Szabó László, Barcza Gedeon és mások. Ők már kaptak apánázst, külföldi pénzdíjas tornákon szerepeltek. A mi csapatunk jobbára lelkes amatőrökből állt, igaz, a BEAC-ban játszott Flórián Tibor nemzetközi mester, akkoriban a Magyar Sakkszövetség főtitkára. Viszonylag hamar bekerültem az első csapatba, egyéni versenyeken is indultam. Eljutottam a mesterjelölt szintig, de a következő fokozat amatorként már túl nagy ugrás, lekötöttség lett volna. Ott volt az egyetem, mellette jártam le Lajosmizsére kézilabdázni, mert az egykori gimnáziumi társak bevonásával szerveztünk a községnek egy csapatot. Egy ideig sakkoztam még akkor is, amikor már a folyóiratnál dolgoztam. A lapkészítésben azután megtaláltam az igazi életcélt, a versenysakkot abbahagytam.

A sakk érdekes módon szövi át az életemet. Soha nem tudhatjuk, hogy mit köszönhetünk valaminek, amit mások esetleg hasznaltának vélnék. Persze, a sakk egyáltalán nem hasznotalan játék, fejleszt az emberben bizonyos készségeket, tulajdonságokat. Amikor felvételiztem az egyetemre, a bizottságban ott ült egy kiváló matematikus, Czách László, ő volt az elnök, aztán egy fizikus, és valaki a KISZ-től. Akkor már ismerték az írásbelim eredményét, és olyanokra kérdeztek rá, amiket nem egészen jól oldottam meg. Azután jött egy „fejkopogtató” kérdés. Azt mondja a matematikus, rajzoljak fel a „kockás” táblára egy 10×10-es négyzetet. Ebből a négyzetrácsból, alulról vegyem el az egyik saroknégyzetet, az átló másik végéből is a másikat, és rakjam össze őket 1×2-es téglalappá. Kérdés: a megmaradó, megcsonkított rész lefedhető-e sok ilyen kis téglalappal úgy, hogy minden kis négyzetet csak egy réteg takarhat? Elkezdtem próbálkozni, de rengeteg lefedési lehetőség adódik. A tanár mosolygott. És ha azt mondtam volna, hogy egy 8×8-as négyzetrácsot rajzoljon fel? – kérdezte. A fenébe! Sakktábla! A sakktábla be van színezve! Ha egy ilyen téglalapot, dominót rárakunk, az mindig pontosan egy fekete és egy fehér mezőt fed le, viszont amit elveszek az átló két végéből, azok azonos színűek. Ha két feketét veszek el, akkor ebből a színből kettővel kevesebb van, ez a téglalap meg állandóan csak feketét-fehéret fed le. Persze, hogy nem megy. A tanár megint csak mosolygott, persze, tudta, hogy sakkozok, később megtudtam, ő is jó sakkozó.

– Amikor Budapestre kerültél, az egyfajta kultúrsokkot jelentett számodra, vagy simán beilleszkedtél?

– Sokk volt. Mint mondtam, otthon szinte burokbán, szeretetteljes családi környezetben éltem, tanulhattam, miután a nővérem az egyetemre került, már külön szobám is volt.

– Mindketten kollégisták lettetek?

– Nem, a nővérem abban a bizonyos kőbányai lakásban lakott egy kis szobában. Én kollégiumba kerültem, a Róbert Károly körúton az ELTE akkortájt

kapta meg a katonaságtól azt az épületet. Az első évben harminchatan voltunk egy szobában. Szélről álltak az emeletes vaságyak, közöttük itt-ott szekrények. A tisztálkodási lehetőséget a seregtől ottmaradt pléhvályú jelentette. El tudod képzelni, bekerülsz egy idegen környezetbe, még Pestet sem ismered igazán, ott vagy harminchat fiú között. Tanulószobák nem voltak, a hálóban állandóan égett a villany, mert mindig akadt valaki, aki éjszakába nyúlóan tanult, asztali lámpa sehol. A másik, hogy otthon rendszeresen elláttak, itt viszont mindenről magunknak kellett gondoskodnunk, a menzakaja sem volt valami fényes. Elég nehezen viseltem ezt az időszakot. Az is elbizonytalanított, hogy a gimnáziumban az egyik legjobb voltam matekból, itt pedig néhányan jóval többet tudtak nálam. Mégis akadt, amiben én voltam a legjobb, vagy az egyik legjobb: a sakk, vagy némelyik atlétikai szám. Ez azért adott tartást.

– *Katona voltál?*

– Igen, de nem előtte, mint a későbbi korosztályok, hanem utána, hat hónapig. Tartalékos alhadnagyot csináltak belőlem. Vácott híradósnak lettem kiképezve, főleg műegyetemet végzettekkel voltam együtt. Három hónap után Székesfehérvárra helyeztek át bennünket, akkorra már törzsőrmesterek lettünk, éjszakai ügyeleteket adtunk, ami után járt egy-egy nap eltávozás.

– *Folytassuk az egyetemmel. Az tehát hamar kiderült, hogy ott nem te vagy az ász. Ez zavart, vagy inkább ösztönzött?*

– Nem az zavart, hogy nem tartozom a legjobbak közé. Elég rossz vizsgázó voltam, szorongtam, idegeskedtem, nem tudtam ellazulni. Az első években nem is voltam valami jó tanuló, aztán egy évet kihagytam. Harmadévben minden összejött. Szerelmes lettem, akkor szerveztük Lajosmizsén a kézilabdacsapatot, közben egyéni versenyekre is jártam sakkozni... Így azután az egyik laborból túl sok hiányzásom gyűlt össze, beteg is lettem, ezért évhalasztást kértem. Megkaptam, tehát nem minősültem évismétlőnek. Ez év alatt a Ponty utcai közgazdasági szakközépiskola esti tagozatán tanítottam. Nagy Károly professzor javaslatára kerültem oda, főleg matematikát tanítottam. Élveztem, egy kis pénzt is kerestem, gyakoroltam a szakmát, és éreztem, hogy ez menni fog nekem.

Harmadévben már az ELTE Rákóczi út 5. szám alatti Bolyai Kollégiumában laktunk, kétágyas szobában, persze, sokkal jobb körülmények között, mint a volt kaszárnyában, majd később a „Fácánosban”, a Béla király úton. Jobban lehetett tanulni, szinte pár lépésre volt az egyetem. Elindultak azok a tantárgyak is, amik a tanári pályára készítettek fel bennünket. Megjelent Vermes Miklós, Muki bácsi, kis vulkánfiber bőröndjével, és a fizika tanítása tárgykörben bemutatta a tanári munka boszorkánykonyháit, vagyis miként kell kísérleteket végezni. Ámulva néztük, hogyan csinál szifonpatronból rakétát, csillagszórókból Segner-kereket, és a hasonló mutatványait. Felsőbb évfolyamokon már megfontolja az ember, hogy milyen órákra járjon be, némely előadáson kongott a terem az ürességtől, de Muki bácsi óráin mindig zsúfolásig megtelt a nagyelőadó. Matematikából pedig az elemi matematika tárgyai erősödtek meg, hiszen a tanári munkában a feladatok gyűjtése és megoldása nagyon fontos. Kiváló tanárt kaptunk

Surányi János személyében. Ő volt az, aki 1947-ben Soós Paulával újraindította a *Középszkolai Matematikai Lapokat*. Ez a lap valódi intézmény nálunk. Sokan felteszik a kérdést, miért van ebben a kis országban ilyen sok kiváló matematikus. Azt hiszem, a döntő tényező az, hogy még 1893-ban egy győri tanár, Arany Dániel megalapította ezt a lapot. Jórészt feladatok voltak benne, amiknek a megoldását be lehetett küldeni. 1959-től fizikarovattal bővült, ennek kezdeményezője az általad is jól ismert Kunfalvi Rezső tanár úr volt.

– *A legnagyobb matematikusaink is ezen a lapon edződtek.*

– Így van, és mi is. Surányi János a *KöMaL* nehezebb feladatai közül állított nekünk össze sorozatokat megoldásra, és ezeket a következő órán megbeszéltük. Elemi matematikában elég jó voltam. Ugyanúgy, mint a sakkban, kerestem a nem szokványos megoldásokat. Kezdet megjönni az önbizalmam.

– *A kemény tárgyak tanárai közül kikre emlékszel a legszívesebben?*

– Bennünket még a nagy generáció tagjai tanítottak, többüket a szakma isteneként tisztel. Nézd meg ezt a parádés névsort! Császár Ákos és T. Sós Vera analízist tanított, Fux László algebrát, Turán Pál számelméletet, Hajós György geometriát és differenciálgeometriát, Szász Pál és Rényi Kató valós és komplex függvénytant, Péter Rózsa a matematika alapjait, Prékopa András valószínűségszámítást, Rényi Alfréd információelméletet. Tőle is őrzök egy jelest az indexemben. Ő például kedves, megnyugtató volt a vizsgáztatás során. Lenyűgöző tudások, legkülönbözőbb stílusban. Novobátzky Károly relativitáselméletet adott elő, Nagy Károly elméleti fizikát, Nagy Elemér kísérleti fizikát, Károlyházy Frigyes atomfizikát, Fényes Imre termodinamikát, Balázs Béla és Marik Miklós csillagászatot.

– *Miből írtad a szakdolgozatodat?*

– Van itt egy érdekes szál, ami összeköthet kérdéseket, válaszokat, diszciplínákat, ami révén még Szily Kálmánig is eljuthatunk.

– *Csak nem a sakk?*

– De! Sokat hezitáltam a témán, végül eljutottam oda, hogy „Matematikai problémák a sakktáblán”. Nagyon érdekes kombinatorikai, geometriai feladatok fogalmazhatók meg a sakktáblán. A végtelen sakktábla pedig lóugrás segítségével metrikus térré tehető, ahol geometriai fogalmakat lehet definiálni. Vizsgálataim során nem bukkantam Szily Kálmánra, a neves fizikusra, azt sem tudtam, hogy a *Vasárnapi Ujság*ban indult első hazai sakkrovatban az övé volt az első magyar feladvány, egy szép háromlépéses matt. Ő 1865-ben a Pesti Sakk Kör vezetőségébe is bekerült. A huszadik század elején a *Deutsche Schachzeitung*ban pedig kétrészes cikket írt arról, miként lehet minimális számú vezért úgy elhelyezni a sakktáblán, hogy minden mező támadva legyen, és ezt a kérdést általánosítva is vizsgálta. Ha erről tudok, biztosan beveszem a szakdolgozatomba, és talán megemlítem, hogy Szily a Magyar Természettudományi Társulat főtítkáráként 1869-ben megindította a *Természettudományi Közlönyt*... De akkor sem sejthettem volna, hogy ennek az én életemben később meghatározó

szerepe lesz... A gráfnak ez a két pontja még nem volt összekötve. Gondold csak meg, olyasfajta közelítés volt ez, mint Pálmay Lóránttal bombázás alatt a gombapincében.

– *Úgy tudom, te pedig a rendszerváltozás után, 1989–1991 között a Magyar Sakkszövetség elnökségi tagja voltál.*

– Ez is igaz, erről is lehetne mit mesélni... Visszatérve a megírt szakdolgozatomhoz, keresnem kellett témavezetőt. Akkoriban jött haza külföldről a Rényi-tanszékre egy fiatal tanársegéd, Szász Domokos, aki gondosan átnézte, és olyan szép bírálatot írt róla, hogy azt ma is büszkén őrzöm. Azóta ő már akadémikus, volt a Matematikai Kutatóintézet igazgatója és az Akadémia alelnöke is. Erre mondta a nejem kicsit huncutul, hogy választani mindig tudtál.

– *Akkor már nős voltál?*

– Még nem, 1969-ben házasodtunk össze. Feleségem évfolyamtársam volt, szintén matematika–fizika szakos tanár. Ha már itt tartunk, elmondom, hogy ötödéves koromban megkeresett volt gimnáziumi matektanárom, Szemerey Andor, aki a Kecskeméten akkor alakult Gépipari és Automatizálási Műszaki Főiskola Matematika Tanszékének vezetője lett. Megkérdezte, lenne-e kedvem odamenni. Hát persze! Aztán jött az államvizsga, a nyár, Eti pedig megjegyezte, hogy neki ott Kecskeméten se ismerőse, se barátja, teljesen idegen a környezet, miközben én már Pesten gyökeret eresztettem, sok minden idekötött. Erre aztán nemet mondtam Bandi bácsinak.

Igen ám, de akkor már nyár volt, rajtam kívül szinte mindenkinek megvolt az állása. Azt az ötletet kaptam, hogy telefonáljam végig a kerületi tanácsok oktatási osztályát, biztosan akad még valami. Így derült ki, hogy Csepelen van egy állandó helyettesi státus. Ez azt jelentette, hogy ha valamelyik kerületi iskolában valaki megbetegedett, oda raktak, ha máshol szülni ment egy tanárnő, akkor oda. Úgyhogy jártam ki Csepelre nővéremék Etele úti lakásából, ahol gumimatracon aludtam. Végül is szerencsém volt, mert csak két általános iskolában kellett tanítanom. Ott aztán megismertem az élet sűrűjét, nem budai elitgimnáziumok voltak. Az egyik iskolában – hogy is mondjam – elég vegyes volt a társaság. Kaptam olyan osztályt, ahová a tanárok egy része be sem akart menni. Iszonyú erőfeszítéseket kellett tennem, hogy egyáltalán nyugton maradjanak és odafigyeljenek rám. Még énekórát is helyettesítettem nekik, mert más nem vállalta! Én, aki... Amikor Kati lányunk a Rádió gyermekkórusába felvételizett, otthon megiltották, hogy dudorászak, nehogy rontsam a gyerek esélyeit. Gyönyörű hangja volt, van, nem tőlem örökölte, persze, hogy felvették, évek során bejárta a kórusal a világot.

Aztán később kiderült, hogy Csepelen megszerettek ezek a kezelhetetlennek tartott kölykök. Amikor egy évre rá összeházasodtunk Etivel, és bementünk a házasságkötő terembe, meglepetésemre ők álltak kétoldalt sorfalat, ünneplőruhában.

Aztán valahogy ismét beleszólt az életembe a sakk. Egy alkalommal a BEAC-cal Szkopjéba mentünk játszani a helyi egyetemre. A csapatvezetőnk Szabó

Kálmán dékánhelyettes volt, sokat beszélgettünk, megkedvelt. Elmondta, hogy a Természettudományi Kar dékáni hivatalában új szerkezetet szeretne kialakítani, egyetemet végzett tanulmányi főelőadókat keres, nemcsak adminisztratív munkára, hanem arra is, hogy sokkal szorosabb kapcsolatot építsünk ki a tanszékekkel, ahová esetleg be is lehetne tanítani. Elvállaltam, és ott dolgoztam négy évig.

– *Nem hinném, hogy álommunka volt. Azért lehetett benne valami örömet találni?*

– Igen, mert állandóan emberekkel álltam kapcsolatban. Egyrészt a hallgatókkal, akiknek segíteni tudtam kisebb-nagyobb problémáik megoldásában, másrészt a tanárokkal. A tanítás ugyan nem jött össze, de felvételi előkészítőket rendszeresen tartottam.

– *Térjünk még vissza a családhoz. Közben megszületett Kati lányotok. Hogyan élt egy kisgyermekes, fiatal értelmiségi házaspár Budapesten a hetvenes évek elején?*

– Miután összeházasodtunk, egy darabig még a gumimatracon, külön laktam, aztán egy évig a nejemmel a szüleinél. Nem volt benne sok köszönet. Elmenekültünk egy kis albérleti szobába. Közben megtudtuk, hogy a Sasadi úton épül három kilenclakásos társasház, az egyikbe még be lehetne ugrani, 75 ezer forintért. Persze, nekünk nem volt ennyi pénzünk. Édesanyám nekünk adta azt a nagyjából 30 ezer forintot, amit apám életbiztosítására kapott, Eti az iskolájától kapott 20 ezret, szóval nagy keservesen összejött a beugró. A ház elkezdett épülni, aztán egyszer csak szóltak, hogy be kellene fizetni még 30 ezret. Kész, vége, visszamondjuk. Egyik este ballagtunk hazafelé a Bartók Béla úton Márki Lászlóval, aki később neves matematikus lett, és kérdezgetett, mi a helyzet. Elmondtam neki, ő csak hümmögött. Talán egy órával azután, hogy hazaértem, csöngettek. Ott állt az ajtóban Laci, mondta, hogy megbeszélte a feleségével, nekik van harmincezer forint megtakarított pénzük, kölcsönadják. Hát, ilyen is van!

Így lett végül egy 48 négyzetméteres lakásunk, 1976 végén költöztünk, pár hónappal később Peti fiunk már oda született.

– *Közben döntő fordulat állt be az életedben.*

– Egy napon bejött a dékániba egy idősebb úr, akit hozzám irányítottak. Ő volt Dala László, a *Természet Világa* főszerkesztője. Elmondta, hogy egy matematika–fizika szakot végzett fiatalembert keres a laphoz szerkesztőnek. Elkezdtünk beszélgetni, egyre jobban csillogott a szeme, és amikor az osztályvezető kiment, odasúgta: és magának nem volna kedve? Akkoriban már éreztem, hogy ideje lenne váltani. Időközben írogattam is, az *Egyetemi Lapok*ban rendszeresen jelentek meg cikkeim, persze a BEAC sakkcsapatának eredményeiről. Otthon is megbeszéljük a dolgot, jelentkeztem. A belépés nem volt automatikus. Elmentem a Gyulai Pál utca 14.-ben levő szerkesztőségbe, amit te is jól ismersz. Hárman fogadtak: Laci bácsi, valamint a két szerkesztő, Keömley Éva, Horti József, és kérdezgettek. Dala Lászlóról el kell mondanom, hogy 1957-ben ő indította újra eredeti nevén, *Természettudományi Közlöny*ként a folyóiratot, a már említett alapító, Szily Kálmán szellemiségében. Újraindítani azért kellett, mert bár a Magyar Természettudományi Társulat a háború után kiadta ugyan

Természettudomány címmel, de később a Társulatot megszüntették, az újak pedig a korszellemnek megfelelően teljesen az ideológia szolgálatába állították, először *Természet és Technika*, majd *Természet és Társadalom* címmel jelent meg, persze, tele Micsurinnal, a címlapon Sztálin-szobor talapzatával, ahol a sorban utolsó helyen állt az értelmiségi, lombikkal a kezében, a szovjet tudomány dicsőítésével. Mondjuk, a matematikusaikat lehetett is volna dicsőíteni... Mindemellett a lap impresszumában ott szerepelt, hogy a *Természettudományi Közlöny* ilyen és ilyen évfolyama. Később, 1968-ban lett a neve *Természet Világa*.

A „kihallgatás” végén kezembe nyomtak egy írást, vigyem haza, olvassam el, és mondjak róla véleményt. A cikk az antigravitációról szólt. A téma miatt eleve gyanúsnak tűnt, de amikor otthon elolvastam, kiderült, hogy nagyon jól megírt cikk. Az persze feltűnt, hogy nem jól hivatkozik Einstein általános és speciális relativitáselméletére. Egy szerkesztőnek nem kell, nem is lehet mindenhez értenie, azt ellenben tudnia kell, ki az, aki ilyenkor a segítségére lehet. Elvittem tehát a cikket a sógoromhoz, az elméleti fizikus Solt Gyurihoz. Elolvasta. Na, ülj le Öcsi, elmondom, hol van itt a csúsztatás. Ezek alapján leírtam, hogy a cikket ezért és ezért nem javaslom közlésre. Laci bácsi meg volt elégedve. 1974 februárjában felvettek gyakornoknak.

Ha végiggondolok a pályafutásomon, felvetődhet, sok esetben csinálhattam volna valami hasznosabbat. Talán a dékániban eltöltött éveim is meddők voltak számomra, mások ügyeivel bajlódtam, magam a szakmámban nem gyarapodtam. Aztán előre nem is sejtetten, hirtelen bekerültem egy olyan helyre, olyan közegbe, ahol a korábbi, lelkiismeretesen elvégzett munka tapasztalatai óriási hasznomra váltak. Az, hogy tudtam, a fizikusok és matematikusok között kik az igazán értékes, ugyanakkor segítőkész emberek, akikhez lehet fordulni. A szerkesztői munkámhoz ezek alapján szinte készen állt egy kapcsolati hálóm.

– *Rögtön abba a szobába kerültél, amelyiknek a szomszédságába négy év múlva én is „beköltöztem”?*

– Igen, az egyik kis cellaszerű szobába, amik ott sorakoztak egymás mellett. Az elődöm egyébként Horányi Özséb volt, aki később a pécsi egyetem neves professzora lett.

– *Emlékszel még, mit csináltál az első napokban, hetekben?*

– Azt mondták, először csak olvasgassam a régi számokat.

– *Érdekes, nekem ugyanezt mondta a Laci bácsit követő főszerkesztő. Jó ötlet volt, mert kincsesbánya rejtőzött mögöttünk a polcokon.*

– Az egy csoda volt, én se javasolnék mást egy most belépő kezdő szerkesztőnek. Aztán elkezdtem ötletelni, és gyűjteni a jövőbeni szerzőket. Sikerült összehoznom egy jó kis csapatot, főleg a fiatalabbak köréből, fizikából például Patkós András, Lukács Bélát, Tél Tamást, Radnai Gyulát, Bódy Zoltánt, a matematikusok közül Lovász Lászlót, akit még az egyetemről ismertem, később Laczkovich Mikóst, Pálffy Péter Pált, Komjáth Pétert és másokat. Patkós András és Lovász Lászlót később a szerkesztőbizottságunkba is beválasztottuk.

Igyekeztem tudományterületem legnagyobbjai közül is néhánynak megszerezni az írását folyóiratunknak. Így jelenhettek meg Paul Dirac, Victor Weisskopf, Pólya György, Halmos Pál, majd később Martin Gardner és Steven Weinberg írásai. Weinbergnek tiszteletből elküldtük betördelt cikkének korrekcióját, hogy legalább azt lássa, hogyan jelenik az meg a magyar folyóiratban. Jó humorérzékkel azonnal válaszolt: „Nem találtam benne hibát!”

Aztán felfedeztem a lapnak Bencze Gyula fizikust is. Őt korábban nem ismertem, de olvastam a KFKI Híradóban megjelent vitriolos cikkeit. Egy alkalommal a KFKI vendége volt Samuel Ting Nobel-díjas fizikus, elmentem meghallgatni. Ott ismerkedtünk meg. Elmondtam neki, hogy olvasom a cikkeit, nagyon tetszenek, kérem, írjon nekünk is. Úgy lett, de később elkövette azt a „hibát”, hogy az akkori főszerkesztőnk könyvéről is leírta a véleményét. Ettől aztán persona non grata lett, és csak a rendszerváltozás után reaktiválhattuk.

– *A szerkesztőségi kollégák hogy fogadtak?*

– Keömléy Éva rendkívül kedves, csupa szív, kotlóstermesztű, csapatot összetartó ember volt. Neki volt már jelöltje erre a szerkesztői állásra, úgyhogy akár fogadhatott volna tartózkodással. De nem így történt, én tőle csak a szeretetet éreztem, és ezt mindannyian elmondhatjuk róla. Horti Jóska teljesen más természetű volt, eleinte tartózkodó, visszafogott, talán gyanakvó is, aztán lassan elfogadott.

Igyekeztem olyan témákat és műfajokat is behozni a lapba, amik sok külön munkával jártak. Egy interjú elkészítése nagyságrenddel több munka, mint egy hozott cikk megszerkesztése. A TIT budapesti szervezetében a fizikai szakosztály titkára lettem. Amikor Einstein születésének századik évfordulóját ünnepeltük, Abonyi Iván fizikussal, későbbi kollégánkkal Einstein-estet szerveztünk. Hatalmasra nagyítottam egy Einstein-fényképet, a rendezvényen ott függött az előadók fölött...

– *...ami aztán felkasírozva évtizedeken át ott lógott a szobád falán. Tényleg, hol van most?*

– Miután végérvényesen nyugdíjba helyeztem magam, és távoztam a szerkesztőségből, Kapitány Katira hagytam, mondván neki, ezután már rajtad tartja a szemét, rád vigyáz. Rövidesen Kati is eltávozott a szerkesztőségből, kimenekítette onnan Einsteint, most az ő kamrájának díszjele. Visszatérve a munkaigényes vállalkozásokra, parádés összejevetel volt 1979-ben az Einstein-émlékest, Marx Györggyel, Abonyi Ivánnal, Károlyházy Frigyessel, Kunfalvi Rezsővel, Lukács Bélával, Patkós Andrással, Szalay Sándorral, Horváth Józseffel. A Kossuth Klub nagyterme zsúfolásig megtelt. Az előadások szövegét lehoztuk a lapban, a TIT budapesti szervezete segítségével könyv alakban is kiadtuk. Szerveztem kerekasztal-beszélgetéseket, ilyen címeikkel, hogy *A természettudományok esztétikuma – mit érez szépnek a természettudós a tudományában?*, *Információ és entrópia – a természetben és a társadalomban*, *Van-e határa a tudományos megismerésnek?* Ezeknek a vitaesteknek anyaga azután folyamatosan megjelent a *Természet Világában*, egybefűzve pedig az általam szerkesztett *Kilátó* folyóirat különszámában, *Gondolatközvetlen* címmel. És idővel elkezdtem interjúkat készíteni.

– Utánanéztém, a belépésedet követő harmadik évben, 1977-ben jelent meg a lapban az első interjúd. Ha már a digitális archívumot böngésztém, az is kiderült számomra, hogy az interjúkészítésnek, a tudományművelő ember bemutatásának nem voltak hagyományai a Természet Világánál. Éva és Jóska ugyan nagy ritkán elejtett egyet-egyét, de ezt a műfajt igazából te honosítottad meg. Ráadásul egy olyan személlyel, aki... De ezt inkább mondd el te.

– 1977-ben Magyarországra jött Paul Dirac Nobel-díjas angol fizikus, a kvantummechanika egyik megalapozója. Személyében a világ legrosszabb interjúalanya-nyát fogtam ki, mert ő a fizika szófukar óriása volt. – Egészen kiváló indulás – mondta Balázs Nándor, Einstein egykori asszisztense, amikor megtudta, hogy Dirac-kal is készítettem interjút. Pedig ez a beszélgetés szenvedés volt számomra, még ha oly megtisztelő is. Lett azonban egy nagy hozadéka, elmélyítette barátságunkat Vekerdi Lászlóval, aki megdicsért ezért a teljesítményért. – Aki ismeri ezt a hallgatag óriást, az tudja, hogy itt most csoda történt. Neked megnyílnak az emberek, ezt csinálnod kell! – lelkesített. Hittem is, nem is, de bogarat ültetett a fülembé, és tudtam, hogy Laci bácsi baráti bátorítása mindig elkísér.

– Összeszámoltad, hány hosszabb interjút készítettél a pályafutásod alatt?
– Elkezdtem, de aztán abba hagytam. Száznál biztosan többet.

– Itt még a töredékükre sem tudunk kitérni, de azt tudom, hogy ha a kedvenceidet kellene megnevezni, az említett Vekerdi László mellett Simonyi Károly lenne a másik. Vele hogyan ismerkedtél meg?

– A fizika kultúrtörténete című könyvének első kiadása 1978-ban jelent meg, sokakkal együtt engem is belelkesített. Ekkor jött a gondolat, hogy vele is kellene beszélgetni. Azt tudtam, hogy a könyv hogyan, miért született. Simonyi Károlyt 1956-ban a KFKI forradalmi bizottsága elnökének választották, utána, bár saját elhatározásból, de ott kellett hagynia az intézetet, majd a Műegyetemen is gondoljai származtak ebből. Ő végül kiútként a könyvírást választotta. Ennek előzménye az volt, hogy a műegyetemisták felkérték, hogy a várbeli kollégiumukban tartson előadásokat. A fizika kultúrtörténetéről beszélt, szerteágazó kulturális beágyazással. Fantasztikus sikere lett. Ezt követően az ELTE-ről is megkeresték, ahol azután a Múzeum körúton, a híres XI. teremben zajlottak a teltházás Simonyi-előadások. Később megírta mindezt egy szenzációs könyvben. A már említett Kunfalvi Rezső, a hazai fizikaoktatás egyik legendás alakja akkor már újra lapunk szerzője volt. Még a harmincas években kezdett írni a *Természettudományi Közlönybe*, aztán biztatásomra, sok éves kihagyás után folytatta. Ő jól ismerte Simonyi Károlyt, és segített abban, hogy összehozzon bennünket egy beszélgetésre. A lakására mentem, a Rózsadombra, ahol azután oly sokszor megfordultam.

– Közismerten rejtőzködő, majdhogynem remeteként élő ember volt. Könnyen megnyílt neked?

– Igen, viszonylag könnyen. Talán látta bennem az őszinte érdeklődést, és tetszhetett neki, amit kérdezgetek. Az első interjút még jó néhány követte, nekem mindegyik élményt jelentett. Elmondhatom, atyai barátság alakult ki közöttünk.

Az utolsó alkalommal viszont nagyon rosszul éreztem magam. Az elmúlásról beszélt, arról, hogyan készül a halálra. De visszatérve az elsőre, mint mindegyik interjúmat, ezt is szóról szóra leírtam magnóról. Sokat gondolkodtam a címen, hiszen az nagyon fontos.

– *Ezernyi évet fölvarázsló tudás.*

– Pontosan. Bevallom, kicsit koppintottam, ha ez annak nevezhető. Baudelaire-nek *A balkon* című, Tóth Árpád által fordított versében van egy sor: „Tudásom így ezer szent percet fölvarázsol”. Ezt alakítottam át. Kicsit talán patetikus, de nagyon illik Kari bácsihoz és a könyvéhez. Szerb Antal *A varázsló eltöri pálcáját* című művében olvastam egy németalföldi humanistáról, akinek, miközben a városát ostromolták, egy lángcsóva felgyújtotta a házát. Ő éppen aludt, barátai vonszolták ki a házból. Amikor feleszmélt, visszarohant, és egy könyvvvel a hóna alatt tért vissza. Barátai kérdezték, mi ez a kincs, amiért visszafutott a lángok közé. Nem is tudom, felelte, de szép... és könyv. Hogy ne legyen egyedül az éjszakában. Ez nagyon ül Simonyira is. Egész életét körülvezték a könyvek. Szerb Antaltól ezt idéztem be a beszélgetésünk elé.

– *Ezzel a te Simonyi-történetednek még koránt sincs vége. Ő, aki tényleg senkinek sem nyilatkozott, aki még az akadémikusi felterjesztése ellen is tiltakozott, nyilvánosan talán csak veled állt szóba.*

– Talán egyszer-kétszer mással is. Miután megjelent a vele készített interjúimból összeállított könyv, a *De mi az igazság...*, megkereste egy volt tanítványa, Esti Judit a Rádióból, akkor leült vele is beszélgetni.

– *Ebben a könyvben gyakorlatilag az egész életét elmondta. Ehhez hihetetlenül nagy bizalom kell. Hogyan sikerült elérned? Úgy is kérdezhetném, mi a titkod, amire Vekerdí is célzott, hogy „Gyuszi, neked megnyílnak az emberek”.*

– Az első, vele készített interjúm után Vekerdí László beajánlott a *Forrás* szerkesztőségének, Füzi Lacinak, aki akkor még nem volt főszerkesztő, hogy ha akarnak egy Simonyi-interjút, engem kérjenek meg. Erre nagyon szívesen emlékszem vissza, mert szinte egy nyáron át beszélgettünk. Nagyjából hetente elmentem hozzá, és kérdéseimre elmesélte az életét. Egy interjúnál fontos, hogy ne kérdezz akkor közbe, amikor éppen megnyílik a társad, de érezd meg azt a pillanatot is, amikor kérdésed továbblendítheti a beszélgetést. Fölvettem nagyjából tizenhat órányi anyagot, majd elkezdtem leírni spirálfüzetbe...

– *De sokszor láttalak így, spirálfüzetek fölé hajolva. Ráadásul te nem is úgy dolgozol, mint például én, aki már menet közben, a lehallgatáskor vágok a szövegből.*

– Nézd, ez a mostani beszélgetésünk nyilván egészen más. Ha odamész valakihez, persze felkészülsz, izgulsz is, ő milyen formában lesz, te milyenben, milyen kérdéseket mikor tegyél fel, meddig engedd továbbmenni az ő gondolatmenetét. Amikor újrahallgatod a beszélgetést, már csak arra koncentrálsz, hogy mit mond az interjúalany, egyedül maradsz a hanggal. Eközben, vagy inkább utána áll össze a szerkezet. A spirálfüzetnek csak az egyik oldalára írom a beszélgetés

anyagát, a másakra a saját gondolataimat jegyzem le, vagy azt, hogy minek kell utánanézni. Mindennek utána kell nézni, évszámoknak, neveknek, idézeteknek, mert időnként az interjúalany is téved. A Simonyival készült interjúkból oszloponyi spirálfüzet telt meg, ezeket persze megőriztem. Őt az életben a sikereken kívül sok bánatás érte, megpróbáltatások során kellett átesnie. Úgyhogy csinálhattam volna egy olyan interjút is, ami szinte másról sem szól, mint a panaszokról. De nem ezt tettem, mert Simonyi Károly mindezek ellenére mégis sikeresen tudta befutni a pályáját, egyenes gerinccel, tisztességgel. Rengeteget dolgoztam azon a beszélgetésen, a kezdettől a megjelenésig majdnem egy év telt el. Akkoriban a MÚOSZ-nak még volt – különböző kategóriákban – az év írása díja. Beküldtem, megkaptam rá a díjat.

– *Hogyan lett ebből könyv?*

– Az említetteken kívül is sokat beszélgettünk, részletekben végigjártuk az életét. A vele készített interjúk a *Természet Világában*, a *Forrásban*, a *Kortársban* és a *Magyar Tudományban* jelentek meg. Végül is ezekből állítottam össze a könyvet. Talán azért is fogadott ennyire a bizalmába, mert akkor mentem oda hozzá, amikor még nem volt divat Simonyi Károlyt emlegetni. Olyanokkal sosem készítettem interjút, akiket fölkapott valamilyen hullám, és elkezdtek tolongani körülöttük az újságírók. Igazán akkor nyílnak meg az emberek, ha nem kell közben a pozíciójukra is gondolni. Lovász Lacival akkor készítettem az első interjút, amikor akadémikus lett, a legfiatalabb akadémikusunk. Az utolsót pedig azelőtt, hogy az Akadémia elnökének javasolták. Mondtam is neki, hogy engem most kérdezői minőségemben egy darabig nem fogsz látni. Másokat annál többet.

Visszatérve Simonyira, említettem, hogy az életútinterjúnál hetekig jártam hozzá. Ilyenkor akadnak ihletett pillanatok, amikor a beszélgetőtársak egy időre elfelejtik, hogy van közöttük egy magnó. Amikor a partnered a bizalmába fogad, s olyan dolgokat is elmond, amik kettőnk között maradnak, nem kerülnek bele a végső változatba. Nála is eljött ilyen pillanat, amikor összegezte az életét. Miközben mondta, és már három órája beszélgettünk, ránéztem az órára; jó ég, már a szerkesztőségi értekezleten kellene lennem. Az ember azonban ilyen meghitt pillanatokot nem hagyhat elveszni, nem állhatok fel azzal, hogy professzor úr, ne felejtsd a szavad, de nekem most mennem kell. Természetesen végighallgattam, késtem is fél órát, mire az akkori főszerkesztő példát statuált, és hónapokig nem utalt nekem mozgóbért, amit pluszmunkákért lehetett kapni, amiből pedig volt bőven.

– *Volt azonban egy eset, pontosan 1984 decemberében – és ebben az említett főszerkesztőnek is jutott szerep –, amikor a fél ország egy bizonyos Természet Világa-számot keresett. Ekkor jelent meg a Gyarmati István fizikus akadémikussal készített interjúd, ami hatalmas port kavart.*

– Annak az interjúnak a nagy része segélykiáltás volt az értelmiségért. Tudod, milyen volt Gyarmati, ha egyszer felhergelte magát, nem válogatta meg a szavait. Elkéseredését a beszélgetés befejezéseként Shakespeare szonettjének örök érvényű soraival nyomatékosította:

„Fáradt vagyok, ringass el, óh, halál: / az Érdem itt koldusnak született / és hitvány semmisségre pompa vár / és árulás sújt minden szent Hitet”

Ennek az interjúnak aztán óriási hatása lett. Rengetegen keresték a lapot, tőlem is kérték, elkezdtem járni az újságárusokat, hátha maradt még valahol egy-egy példány. Egyik újságárus, azt hiszem, a Jégbüfé környékén, meg is kérdezte, mi van abban a számban, annyian keresik. Volt, aki ötszáz forintot is adott volna érte. Akkoriban úgy tíz forint volt egy példány ára. Nagy szerencse, hogy a párt lapjában, a *Népszabadságban* pozitív ismertetés jelent meg róla, mert pár nappal utána a Szabad Európa is felolvasott belőle részleteket.

– *Tegyük hozzá, hogy az az interjú soha nem jelenhetett volna meg a lapunkban, ha az akkori főszerkesztőnek Gyarmati akadémikus nem a barátja, sőt példaképe.*

Közben átléptünk a lap egy korszakán. Dala László nyugdíjba vonulása után következett egy nagyjából három és fél éves intermezzo – ennek én kezdőként épp a közepébe csöppentem bele –, ami elég keserves volt, és egy feladatának betöltésére teljességgel alkalmatlan főszerkesztő sikkasztás miatti kirúgásával végződött. 1980 őszén nevezték ki utódjául az imént emlegetett személyt, akinek uralma kerek tíz évig tartott. Nem csodálnám, ha nem akarnál beszélni róla, hiszen kegyetlenül megszenvedtük. Pedig, mondhatom, határozottan pozitív várakozással tekintettünk elébe.

– Ez is a lap történetének része volt, úgyhogy valamennyit azért mégiscsak beszélek róla. Értelmes ember volt, jól írt, nagyszerű előadó volt, kiváló főszerkesztő is lehetett volna. Pszichológiai esettanulmány lehetne, hogy miért alakult másként. Nem az a típus volt, aki cipelte a zongorát, hanem a zongorára állva igyekezett a tudományban nagyobbakat mutatkozni. Mivel nem ismerték el, az frusztráltta tette, és ez lecsapódott a szerkesztőségi életre is. Gondosan elzárkózott a tudományos újságíróktól, soha nem ment el olyan eseményekre, ahol a magunkfajtaival keveredni kellett volna. Magas nemzetközi sikerre számított, s mivel az nem jött, egy idő után ez bizonyos paranoid tüneteket váltott ki nála. Ellenségeképeket keresett és talált, ilyen lett az Akadémia elnöke, majd Horti Jóska kollégánk is, aztán róla itt nem részletezendő okból leszállt, utána következtem volna én. Egy idő után ebből elegendem lett. 1989-ben Gajzágó Éva, az *Élet és Tudomány* szerkesztője elmondta, hogy az ottani főszerkesztő-helyettes átmegegy egy újonnan alakuló laphoz. Rábeszélte, hogy pályázzak a helyére. Akkor már érződött a légkörön, hogy változás lesz, a főszerkesztő-helyettes poszton nem volt kötelező a párttagság, és kinevezésekor megkérdezték a szerkesztőségbeli kollégákat is. Ők egy emberként támogattak, így aztán fájó szívvel ugyan, de váltottam.

– *Olyan szerkesztőségbe kerültél, aminek a munkáján még sok év után is érezhető volt a korábbi főszerkesztő, Fenyő Béla szellemisége. Bélát mindketten szerettük, tiszteltük, nagy szakmai tudása, emberi tulajdonságai miatt. Ő azt a rendszert honosította meg, hogy a szerkesztők – sőt, ő maga is – szinte minden beérkező cikket jóformán a felismerhetetlenségig átirták. Ettől olyan lett a lap, mintha az egészet ugyanaz az ember írta volna. Nekem ez nagyon sokáig nem tetszett, rengeteget írtam akkoriban az *Élet és Tudományba*, és minden szóért meg kellett harcolnom a szerkesztőkkel. Most már mind-*

ezt másképpen látom. Az Élet és Tudománynak alighanem olyannak kellett lennie. Hogy mindenki megértse. Szinte hihetetlen, de a fénykorában 170 ezer körüli példányban jelent meg, ami ma már egy napilap esetében is elképzelhetetlen, és hétről hétre az egész ország olvasta, nemzedékek nőttek fel rajta, én magam is.

– Fenyő Béla a tudományos újságírás nagy egyénisége volt. Keze alatt formálódott profi csapattá az a szerkesztőgárda, mely a hatvanas-hetvenes években addig nem látott magaslatokba emelte a lapot. Rendelkezett mindazokkal az erényekkel, tudásanyaggal, szellemi háttérrel, amik ahhoz szükségeltettek, hogy irányításával az *Élet és Tudomány* a művelődési országépítés alapintézményévé váljék. Kevesen tudják, hogy 1980-ban rövid ideig a *Természet Világa* válságkezelő megbízott főszerkesztője is volt. Egy nyomorúságos időszak után szerkesztőségünkben újra felgyújtotta az értelem fényét. Örökmozgó, fáradhatatlan, puritán ember volt, tőle szakmát és emberséget egyaránt tanulhattunk. Azonnal átlátta, hogy nálunk más a pálya. Értelmiségi lap lévén hagytuk kibontakozni a szerzők egyéni stílusát – persze csak ha volt nekik. Császár Ákos, Gergely János, Csaba György, Koch Sándor, Vekerdi László, Kecskeméti Tibor, Schiller Róbert, Bencze Gyula és sok más szerzőnk cikkét csak fésülgetni lehet, illő alázattal.

A rendszerváltozás előtt a TIT-nek három igazán fontos lapja volt: a *Valóság*, az *Élet és Tudomány* és a *Természet Világa*. A másik kettő, a *Föld és Ég* és az *Egészség* nem sokkal a rendszerváltozás után megszűnt. A legelőkelőbb poszton a *Valóság* állt, nekik a politika legfelső köreihez is közvetlen kapcsolatuk volt. Az *Élet és Tudomány* is előnyösebb helyzetben volt nálunk, mert szélesebb rétegeknek íródott. Utánuk jöttünk mi. Dala Laci bácsi ki se mertte mondani, hogy a *Természet Világa* értelmiségi lap, valahogy úgy fogalmazott, hogy a természettudományokban jártasabb olvasókhöz szólunk. Jellemző, hogy az akkori lapstruktúrában a negyedik kategóriába soroltak bennünket, egy szinten az üzemi lapokkal. Ez tényleg az értelmiség lebecsülését jelentette. Mindez lehetőségeinkben és a fizetésünkben is megmutatkozott a Hírlapkiadó más lapjaihoz képest.

– Az *Élet és Tudománynál* tehát egy másfajta stílust örököltél, miközben már fújt a politikai változások szele. Mi az, amin te és a kollégáid változtattatok? Mit tanultál, aminek később hasznát vetted? Kevesen tudják, de a valódi kulimunkát, a lap mindennapi irányítását valójában a főszerkesztő-helyettes végzi.

– Már ahol van főszerkesztő-helyettes. Tervekkel és ötletekkel tele mentem oda, ezek egy részét sikerült is megvalósítani. Az alapok természetesen ott is adottak és jók voltak, erre szerettem volna kissé színesebben, érdekesebben építkezni. Próbáltam emberi vonásokat belevinni a szárazabb tudománynépszerűsítésbe. Ehhez igyekeztem megerősíteni a több gyűródéssel járó interjúkészítő munkát. Egyéni stílusú neves tudósokat próbáltam rávenni arra, hogy az *Élet és Tudománynak* is írjanak. Abban az időben kezdett megérkezni hozzánk az áltudományos hordalék. Ez ellen elsők között hoztunk felvilágosító írásokat. A lapnak két olyan rovata is volt, ami az olvasóit problémamegoldó gondolkozásra ösztönözte. Egyik a Herczeg János és Bizám György által szerkesztett *A gondolkodás iskolája* feladatmegoldó pontverseny, a másik Bakcsi György irodalomtörténész, jeles feladványszerző sakkrovata volt. Mindkét rovat olvasók széles rétegeit moz-

gatta meg. Az utóbbit próbáltam színesíteni azzal, hogy neves nagymestereinket gondolkodásra nevelő cikkek írására vettem rá. Mindemellett nehéz év volt az ottani, mert a rendszerváltozáskor kitört a háború Fenyő Béla utóda és a szerkesztőség között. Így azután egy nem vágyott csatatér közepén találtam magam a jobbító szándékú ötleteimmel. Végül teljesült a szerkesztőség vágya, Oláh Tamás lett a főszerkesztő, és átmeneti nyugalom lett. Tamás azonban rövidesen az üzleti életbe távozott, ma már költőként látni viszont. Sajnos a tudományos újságírás több jó emberét elveszítette, voltak, akik jövedelmezőbb utakat választottak, voltak, kiket a politika vitt más pályára. Az *Élet és Tudomány* történetét azután 1995 és 2004 között főszerkesztőként Herczeg János fényesítette ki újra, megteremtve az alkotómunkához elengedhetetlen nyugalmat, rendezve a lap képét, kibővítve struktúráját.

A rendszerváltozás időszakában a lapgazda, a TIT is kereste a helyét az új világban, akkortájt alakult át egyesületek szövetségévé, korábban pártirányítás alatt állt. Ennek a története is több nézőpontból bemutatható, megírták, megírják majd az arra érdemesek.

Aztán történt valami. 1990 nyarán a családdal éppen Cserhátban voltunk, a Rádióban mondták a hírekben, hogy Horti Józsefet, korábbi kollégánkat kinevezték az összevonandó Hírlapkiadó Vállalat és a Pallas Lap- és Könyvkiadó Vállalat vezérigazgatójává. Hogy miért pont őt, most hagyjuk, írtak róla a korabeli lapok eleget. Eljött az ősz, egyszer csak Jóska magához hívatott. Úgy látja, hogy a *Természet Világánál* nem jó felé mennek a dolgok, a kollégák is panaszkodnak...

– *Csakugyan így volt, a dolgok rosszul, sőt katasztrófálisan mentek, tényleg panaszkodtunk, bár akkor már csak ketten, Dürr Jancsival voltunk főállású szerkesztők, Abonyi Iván külsősként vette át a helyedet.*

– *Vissza kellene menned, és rendbe tenni a lapot, úgyis ottmaradt a szíved – mondta a vezérigazgató. Ebben igaza volt. A kételyeimet elmondtam neki, de abban biztos voltam, hogy jó lapot tudnék csinálni...*

– *Emlékezz rá, hogy a nehéz, egyre bizonytalanabb nyolcvanas években, ha éppen valami nagyon gáz volt, sokszor ültünk ketten a szobámban, és azt mondogattuk: „nem baj, egyszer majd csinálunk egy jó lapot”.*

– *Így volt. Bár akkor sem csináltunk rossz lapot. A kételyeim abból fakadtak, hogy egyik pillanatról a másikra teljesen átalakult a lappiac, megszűnt az állami támogatás, és ahogy akkortájt a *Neue Zürcher Zeitung* publicistája le is írta, a kelet-európai országok a szabadságukért a kultúrájukkal fognak fizetni. Ez majdnem így lett. Mondtam a vezérigazgatónak, én a menedzselési munkához nem értek. Ne izgulj, biztatott, azt majd mi megoldjuk. Kértem egy kis gondolkodási időt. Pár nap múlva rám telefonált, és a szokásos stílusában megkérdezte, mit gatyázok annyit (nem éppen ebben a megfogalmazásban). Végül igent mondtam. Még a lapgazdának, a TIT-nek is rá kellett bólintania a kinevezésemre. Az alelnök, egyben a szerkesztőbizottságunk akkori elnöke egy darabig még ellenállt, nyilván saját emberben gondolkodott, de aztán beadta a derekát, és kineveztek főszerkesztőnek. A TIT időközben megtalálta a legjobb első emberét, Szentágothai*

János professzort választotta vezetőjének, aki haláláig a szerkesztőbizottságunk elnöki tisztét is betöltötte.

A hivatalos beiktatásom kérésemre ugyanabban a parányi szobában történt, ahonnan eljöttem. Ezzel is jelezni akartam, hogy veletek együtt, vállvetve dolgozni jöttem vissza, nem uralkodni. Ha már itt tartunk, kíváncsi lennék, ti hogyan fogadtátok a kinevezésemet?

– Jókor jutott eszedbe megkérdezni..., most, csaknem harminc év után. Akár azt is felelhetném, bárki, csak ne az előző, de megnyugodhatsz: a földhöz vertük a fenekünket örömiünkben. Észrevetted volna, ha ellenérzéseink vannak, abban biztos lehetsz. Ismertük a szakmai, emberi kvalitásaidat, mi kell még?

– De idővel változhat az ember, a hatalom, ha mégoly kicsiny is, torzíthatja a személyiséget.

– Akkor téged is kifúrtunk volna.

– Na, tessék! Jól is nézett volna ki, ha ilyen kis szerkesztőségben nem tudjuk megtalálni a közös hangot, amikor a közös cél, amiért munkálkodnunk kellett, mindannyiunk szívügye volt. Nekünk akkoriban nagy előnyt jelentett a kulturális-irodalmi lapokkal szemben, melyek a politika rianásai mentén széthasadoztak, hogy nem osztottuk meg szerzőinket és olvasótáborunkat. A természettudományokban könnyebb megteremteni a nagykoalíciót, mi sosem azt néztük, hogy kinek milyenek a politikai nézetei, kezdetektől igyekeztünk az értelmes, jó szándékú embereket folyóiratunk köré gyűjteni.

– Negyvenegy évet töltöttél a lapnál. Tudsz róla, hogy a történetünk folyamán volt-e bárki is, aki ilyen hosszú ideig dolgozott ott?

– Úgy tudom, senki nem szolgálta hivatásszerűen ennyi ideig ezt a folyóiratot.

– Ebből 27 évig voltál főszerkesztő, ami egy egész korszaknak tekinthető. Mire vagy a legbüszkébb?

– Sok mindenre. Elsősorban arra, ahogyan együttes erővel építettük a folyóiratunkat. A többes szám nemcsak a szerkesztőségre, hanem a szerzőinkre és olvasóinkra is vonatkozik. Úgy érzem, a szerkesztőségi csapatot tudtam lelkesíteni, célokat magunk elé tűzni, amiknek egy részét persze közösen találtuk ki, és amiket az olvasóink is méltányoltak. Maroknyi szerkesztőség volt a miénk. Amikor visszajöttem a folyóirathoz, már csak ketten voltak ott főállásban szerkesztők, te és Dürr János. Biológus szerkesztőnek már én vettem fel Kapitány Katit az eltávozott Horti József helyére, aki elvitte tőlünk magához Póta Zsuzsa titkárnőnk. Matuska Mária lett a titkárnő, Szigetvári Ágnes segített a gépírásban. Akkor még nem köszöntött be az új elektronikus-digitális világ, gépeltünk, újragépeltünk... Nyelvi lektor is átnézte a folyóiratot, Süle Jenő bácsi, görög-latin-magyar szakos, teológiát végzett nyelvész. Tervezőszerkesztőnk Fülöp Lajos volt, aki húsz éven át, 85 éves koráig formálta egységbe igazi szakértelemmel folyóiratunk cikkeit és képanyagát. Ők mindketten külsősként, igen szerény juttatásért tették a dolgukat, magas színvonalon, a folyóirat iránt érzett szeretettel. Külsős szerkesztőként

Abonyi Iván is dolgozott nekünk, majd őt Silberer Vera követte, aki lapunk honlapját is gondozta. Honlapunk 1996 óta működik, elsőként született meg a tudományos ismeretterjesztő folyóiratok táborában. Az első húsz évben itt kb. 1500 cikkünket tettük elérhetővé, tematikus válogatásokat közöltünk. Amikor Charles Simonyi, aki szerkesztőbizottságunknak is tagja, a Nemzetközi Űrállomáson tartózkodott, akkor a diákokkal folytatott rádióbeszélgetése a mi honlapunkon volt elérhető. Itt lehetett megnézni a saját készítésű filmbejátszásokat, rövid beszélgetéseket Nobel-díjas kémikusokkal.

1991. január 14-i dátummal írtam nektek, szerkesztőknek egy „Iránytű helyett” című, pontokba szedett útmutatót. Most előkerestem, és bevallom, ma sem tenném ki másként az irányjelzőket, mint akkor, csaknem három évtizede. Ne ijedj meg, nem sorolom fel az összes pontot, azért néhányat mégiscsak újra meg kell hallgatnod. Például ezeket:

Igyekezzünk kisebb lépéstávolsággal követni a természettudományos kutatásokat, különös figyelemmel a magyar kutatók eredményeire.

Tudatosan vállaljuk a határainkon túl élő vagy ott tartózkodó magyar értelmiség szellemi értékeinek összegyűjtését.

Bátrabban nyúljunk az oktatással, a tudomány művelésének társadalmi vonatkozásaival összefüggő kérdésekhez.

Törekedjünk a tudomány emberi arcának a bemutatására.

Mutassuk meg a természettudomány és a humán kultúra összefonódó területeit.

A passzív, tanítgató ismeretterjesztésből egyre gyakrabban kilépve álljunk ki az értelem méltóságáért, vegyük fel a harcot az áltudományok hazai térhódításával szemben.

Vonjunk be új szerzői és olvasói rétegeket, forduljunk jobban a fiatalság felé...

Ezeket nagyrészt sikerült is megvalósítanunk. Azután még többet is. Tudatosan törekedtem arra, hogy minél több új út haladjon át a szerkesztőségünkön, minél magasabb fokszámú csomópont legyünk a hálózatban. Mondok néhány példát. Simonffy Gézával és Palugyai Istvánnal együtt a rendszerváltozás első éveiben megalapítottuk a Tudományos Újságírók Kamaráját, ami idővel (jogi okból) kamara helyett a klub nevet kapta. Ennek székhelye, titkársága mindig ott volt, ahol éppen én is.

Azokban az időkben árasztotta el az országot a sok szemét, a csodagyógyítók, az áltudományok. A sikerük elképesztő volt. Ennek ellenében indítottuk el a szkeptikus rovatukat és mozgalmunkat. Szentágothai János elnökletével megalapítottuk a Tényeket Tisztelők Társaságát, Bencze Gyula segítségével idehoztuk James Randit, az amerikai szkeptikus mozgalom egyik emblematis alakját, aki hatalmas show-t mutatott be a zsúfolásig telt Planetáriumban.

Elindítottuk a diákpályázatunkat középiskolások számára, ráadásul az egész Kárpát-medencére kiterjesztve.

A Társulat mindig is adott ki könyveket. Ám a kiadója, a Gondolat levált róla, majd megszűnt. Miért ne adhatnánk ki könyveket magunk is, hiszen a reménybeli szerzőket és a célközönséget a TIT-lapok révén elérjük. Gergely János alelnök, folyóiratunk hűségese szerzője, támogatója kérésére készítettem ehhez egy tervzetet. Sajnos erre az elnökség nem volt vevő...

– ...de azért mégis megcsináltuk! A Vince Kiadónál jó pár könyv elkészítésében működtünk közre a Tudomány-Egyetem sorozatban, nem is beszélve a szinte könyvnyi terjedelmű különszámainkról.

– Így van. Kiadtunk közel negyven tematikus különszámot, ezek szerzőinek egy-egy tudományterület legjobb művelőit igyekeztünk összegyűjteni. Alapszámainkhoz képest többnyire dupla terjedelemben jelentek meg, úgyhogy körülbelül hat évfolyamnyit tettünk hozzá a többihez. Ráadásul az utolsó években mindezeket ingyen csináltuk. Korábban a pluszmunkákért, a diákpályázatok gondozásáért, a különszámok szerkesztéséért tudtam nektek fizetni a Természet-Tudomány Alapítványunkból, később már nem engedték. Pedig ezeknek a különszámoknak a megjelentetése olyan volt, mintha a Társulat könyvkiadó hagyománya éledt volna újjá. Csak néhány cím különszámaink közül: *Evolúció, Természetvédelem, Geológia, Matematika, Informatika, Orvostudomány, Változások a légkörben és az éghajlatban, Mikrovilág, A fizika százada, Napjaink kémiája, Idegtudomány, Feltárul a Világegyetem, Európával a világűrben, Káosz, környezet, komplexitás, Hálózat kutatás, hálózatelmélet...*, és folytathatnám a sort.

A kezdeteknél, még 1991-ben Horti Jóska felvetette, hogy létre kellene hozni egy alapítványt, ki tudja, milyen világ jön, és az egy kis akkumulátor lehet, ha a lapra ráoltsák a villanyt, életben maradhassunk. Ez meg is történt, indulótőkeként egy bank adott 3 milliót, a Hírlapkiadó és a TIT pedig 100-100 ezer forintot.

– Az évtizedek során mennyivel járult hozzá az alapítvány a lap és a diákpályázat működtetéséhez?

– Több mint 160 millióval, és ezt úgy kellett összekalapozni. Beletanultam a koldulásba is, de nem zavart, mert a folyóiratért tehettem.

– Azt se felejtjük el, hogy a pénzen kívül kellett valami más is, ami talán még fontosabb, ami nélkül talán se különszámok, se diákpályázat nem lett volna. Az a szellemi holdudvar, amit a lap köré sikerült kiépíteni. Nyilván mindenkinek a nevét most nem tudjuk felsorolni, de néhányuké hangozzék el itt.

– A Természet-Tudomány Diákpályázatunk két alapkategóriával indult. Ebből az évek során egy hatalmas fa nőtt ki. Már az első díjátadónkon, a Kossuth Klubban ott volt az említett James Randi, aki rögtön különdíjat ajánlott fel a legjobb szkeptikus cikkek íróinak. Odahaza rábeszélte Martin Gardnert, a *Scientific American* matematika rovatának műfajában világsztár vezetőjét, aki szintén különdíjat ajánlott fel. Simonyi Károly alapította és finanszírozta a Kultúra egy-sége különdíjat. Bencze Gyula összehozott az Amerikában élő neves fizikussal, Balázs Nándorral, aki a Los Alamos-i Metropolis Alapítványt vette rá egy informatikai különdíj kiírására. Horváth Gábor biofizikus, aki korábban, kiskunhalasi diákként első lett megfigyelési versenyünkön, németországi kapcsolatai révén Varjú Dezső tübingeni biofizikust nyerte meg egy különdíj alapítására, ő Ernst Grote agykutatót egy orvostudományi különdíj létrehozására, később Hargittai Magdolna és Hargittai István akadémikusok a legjobb pályázatot író diáklányoknak adtak különdíjat. Rendszeresen díjaztuk a legeredményesebb felkészítő tanárokat is. Nagyon sokakat megfogott, hogy ennek a nagy múltú folyóiratnak

van egy 16 oldalas melléklete, amit értelmes diákok cikkei töltenek meg. Többen is elmondták, hogy ott kezdik a lap olvasását.

Minden évben elkészítettük diákpályázatunk forrásvidékeinek térképét, a városok mellett kis színes négyzetek jelölték, hogy onnan pályázatok érkeztek hozzánk. Amikor negyedszázados lett a diákpályázatunk, ezeknek a térképeknek a fóliáit egymásra helyezve láthattuk, hogy a Kárpát-medencét szinte beborították a színes jelzések. A térképtabló köré 36 kiváló tanár képe került, akik körül az iskolájukban a *Természet Világa* kis fiókszerkesztősége alakult, tehetséges diákokból. Tudom, nem sorolhatom fel mindannyiuk nevét, pedig jó lenne. Öt tanárt közülük azért mégis megemlítek: Lang Ágota (Sopron), Müllner Erzsébet (Budapest), Máthé Márta (Marosvásárhely), Dvoráczek Ágoston (Nagyenyed), Nebojszki László (Baja). Lapalapítónk, Szily Kálmán a fiatalok írásainak biztosan nagyon örült volna, miként annak is, hogy kitüntetett figyelmet fordítottunk a Bolyai-kutatásra, teret adva neves Bolyai-kutatók – Weszely Tibor, Kiss Elemér, Ács Tibor, Oláh-Gál Róbert, Szabó Péter Gábor – írásainak. Ugyanis Szily Kálmán volt az, aki először megjelentette Bolyai János 1823. november 3-án apjának írt híres levelét, melyben a tudománytörténeti jelentőségű mondat szerepel: „Semmiből egy ujj más világot teremtettem”. Az Akadémia főtitkáraként pedig ő jelentette be a kolozsvári centenáriumi ünnepségen a Bolyai-díj alapítását. Szívügye volt a Bolyaiak népszerűsítése.

– *Gondoljunk bele, azok a diákok, akik az első években pályáztak, ma már negyven körül járnak, többen közülük egyetemi oktatók, elismert kutatók.*

– Pontosan. Még mondogattam is annak idején, hogy talán éppen ezek a gyerekek lesznek azok, akik felnőve, pozícióba kerülve életben tartják majd folyóiratunkat. Elég csak megemlíteni Bacsárdi Lászlót, egyik legeredményesebb pályázónkat, aki a legfiatalabb intézetvezető lett a Soproni Egyetemen, azon a karon, mely ma már Simonyi Károly nevét viseli. Vagy említhetem másik korai díjnyertesünket, Sárnecky Krisztiánt, aki ma a Konkoly Obszervatórium kutatási koordinátora, számos kisbolygó és szupernóva felfedezője. A Tudományos Újságírók Klubja által alapított *Az év ismeretterjesztő tudósa* díjazottjainak nevét viseli több általa felfedezett kisbolygó. Így történhetett meg, hogy az ő nyertes diákírást egykor méltató, és a díjat neki átadó Schiller Róbert neve is felkerülhetett később egy Sárnecky-féle kisbolygóra. Az égi és a földi körök összezárultak.

– *Voltak olyan segítőink, szerzőink, akikről okvetlenül meg kell emlékeznünk. Kiket említenél?*

– Több száz nevet kellene most sorolnom, ami lehetetlen, és az arra érdemekek közül bizonyosan többen kimaradnának, ezért ne kérj most ilyent tőlem. A tudományos ismeretterjesztő folyóirat olyan, mint egy óriás gyümölcsfa. Sok-sok ember felhalmozott tudásából növeszt minden évben új évgyűrűt, érlel tápláló gyümölcsöt. Erejét, szilárdságát nemcsak a frissen születő évgyűrű adja, hanem az elődök alkotta, egymásra épülő évfolyamok is. A mi fánkat tápláló gyökérszem nem ismer országhatárokat, átnyúlik azokon, hogy összegyűjtse a szellemi értékeket. A gyökérhálónak, a szerkesztőség szellemi hálójának egészét kellene

itt bemutatni, ami lehetetlen. Valamit azért mégis megtehetünk, hogy kérdésed ne maradjon válasz nélkül. Emlékszel rá, szerkesztőségünk tagjaival 1991-ben, saját pénzből Szily Kálmán-emlékérmét alapítottunk. A díjat alapító okiratunk szerint: „Ez a díj főhajtás szeretne lenni az értelem és hűség előtt, tiszteletünk és szeretetünk jelképe. Olyan szerzőink kapják, akik legalább 50 éve dolgoznak folyóiratunknak, segítik misszióinkat, a tudomány közkinccsá tételét.”

A Szily Kálmán-emlékérmét első alkalommal Bay Zoltán, Kunfalvi Rezső, Szurovy Géza és Vermes Miklós (ő már csak posztumusz) kapták. Később Barta György, Marx György, Simonyi Károly, Almár Iván, Csaba György, Gergely János, Berényi Dénes, Császár Ákos, Komlódi Magda, Abonyi Iván és Simon Tibor részesült még ebben az elismerésben.

Talán megengedhető, hogy néhány olyan ember nevét is megemlítsem, akik a folyóiratunk küldetését nagyra tartva, amikor teheték, működésünket kiteljesítő támogatásokat szavaztak meg nekünk. Íme, akik előtt ezért főhajtással tartozunk: Bendzsel Miklós, Both Előd, Dürr János, Fülöp Zsolt, Lévai Péter, Liptay György, Richter Nándor, Tardy János... Ezek a támogatások tették lehetővé, hogy a gyorsulva változó kommunikációs világunkat lehetőségeinket meghaladó erővel követhessük. Segítségükkel olvasóinknak esetenként az alapszámainkhoz csatolt CD- és DVD-mellékleteket adhattunk, konferenciabeszélgetést folytathattunk távoli kutatóközpontokkal, előfizethettük folyóiratunkat határainkon túli magyar tannyelvű iskoláknak... Megjegyzem, a két világháború közötti nehéz időkben Klebelsberg Kunó is támogatta a folyóiratot papíradománnyal.

Főszerkesztői szolgálatom idején szerkesztőbizottságunk elnökei is jeles emberek voltak: Szentágothai János, Császár Ákos, Gergely János és Vizi E. Szilveszter. Itt még egy utolsó sakkhivatkozást teszek. Elnökünk, Vizi E. Szilveszter egykor versenyszerűen sakkozott a Kinizsiben (átmenetileg ez volt a Fradi neve). Benkő Loránd akadémikus 1995 és 2000 között volt a TIT elnöke, ő pedig az én időmben a BEAC sakkszakosztályának is az elnöke volt. Sűrű a sakkháló.

– Szerkesztőbizottságunk említett elnökei közül sajnos hárman már nem élnek.

– Fájdalom, ahogyan nő az eltávozottak sora, a *Természet Világához* hú embe-
reké. Legutóbb Bencze Gyulát is elveszítettük. Néhány éve elhunyt három hatá-
rainkon túli vezető értelmiségi, barátaink, akik folyóiratunkat összekötötték a
szlovákiai és a romániai magyarság szellemi életével: Hecht Anna (Somorja),
Gábos Zoltán és Ajtay Ferenc (Kolozsvár)¹. Elkötelezettek voltak folyóiratunk
iránt, hídszerepüket nehéz pótolni. Nekünk már az égben is sok-sok barátunk,
csodálatos szerzői gárdánk, szerkesztőbizottságunk van.

– *Térjünk vissza a földre. Munkásságodat a szakma elismerte. Sok díjat, kitüntetést
kaptál, mindent, amit tudományos újságíró megkaphat. A lelked mélyén, gondolom,
jólesett.*

– Persze, jólesett az elismerés. Főleg az, hogy ilyen díjakat általában úgy kap az
ember, hogy valakinek, valakiknek eszébe jut. Az utolsó díj, amit megkaptam, a

1 2019 decemberében érkezett a fájdalmas hír Weszely Tibor (Marosvásárhely) haláláról.

Magyar Érdemrend Tisztikeresztje, a matematikusok és a fizikusok összefogása nyomán született. Az évek során magam is több arra érdemes ember felterjesztését megírtam, mindig odafigyelve arra..., na, de ezt már elmondtam. Hidd el, amikor ti, a szerkesztőim is megkaptatok szinte minden olyan díjat, ami tudományos újságíróknak adható, az nekem legalább akkora örömet okozott, mint a saját díjaim. Nagyon megérdemeltétek az elismeréseket, igaz, jól is voltak megírva az ajánlásaitok... Az volt a szép ebben, hogy ti, a szerkesztők – Kati, Vera, Jancsi és Te – mind külön világok voltatok, más-más értékekkel, amit mindenki szépen betett a közösbe, hogy jó folyóirat szülessen. A lapkészítés ugyanis igazi csapatmunka.

Amikor a *Természet Világa* Magyar Örökség Díjat kapott 2004-ben, majd Millenniumi Díjat 2013-ban, bár sokan voltunk ott, főszerkesztőként nekem kellett átvennem az elismerő okleveleket. Tudtam, és mindig is hangoztattam, hogy ez a mi esetünkben generációk áldozatos munkájának elismerése. Nem csak Newton, mi is elmondhatjuk, hogy óriások vállán álltunk. Pedagóguslelkemnek külön öröm volt, hogy ezekben a díjakban immár ezernyi középiskolás diákszerzőnk munkájának az elismerése is benne van. Ha az első huszonöt évben, folyóiratunkban megjelent diákcikkekét megjelentetnénk egy A/4 méretű könyvben, az csaknem négyezer oldalas kötet lenne.

– *A Magyar Örökség Díjat állampolgári javaslatok alapján bírálják el. Úgy tudom, egy vastag dossziében őrzöd azokat, amiket másolatban elküldtek a felterjesztők.*

– Ezekben a felterjesztésekben nemcsak az a megható, ahogyan, amilyen szeretettel írnak folyóiratunkról olvasóink, hanem az is, hogy milyen széles körből érkeztek ezek a levelek. A kis palóc falu tanító nénije és Einstein volt asszisztense is írt az érdeklünkben, tanárok, professzorok, akadémikusok, hazai és határainkon túli iskolák, pedagógusszervezetek vezetői, elmondva mindazt, amit számukra jelent a mi természettudományos kultúrát terjesztő folyóiratunk. Jó lenne sokat felolvasni belőlük, talán megengedhető, hogy csak az egyikből idézzek. Falus András akadémikus írta: „Számomra példamutató az a kitartás, ahogy a *Természet Világa* végzi az ismeretterjesztés misszióját. Mai, rohanó, egyre felületesebb és egyre romlékonyabb árut kínáló médiavilágban (tisztelőt a kivételnek) a *Természet Világa* következetesen folytatja a tudás szétosztását, érthető és vonzó megjelenéssel, és nem engedve a talmi, napi szenzációcsörömpölésnek, ragaszkodik a hiteles tudás terjesztéséhez. Ez a lap minden korcsoportnak szól, elegáns és színvonalas módon végzi gyakran kétségbeejtően nehéz munkáját.”

– *Volt egy vicces mondásod. Amikor John Maddox, a Nature főszerkesztője Sir lett, megjegyezted, hogy őt lovaggá ütötték, téged pedig... Hogy is volt?*

– Ezt nem én találtam ki, hanem Bencze Gyula írta meg az egyik napilapban, amikor a folyóiratunkat köszöntötte, hogy a 125 éves *Nature* főszerkesztőjét a királynő lovaggá ütötte, bezzeg itthon az ugyanannyi idős *Természet Világa* főszerkesztőjét lóvá sem tették. Később sem tettek azzá, de lovagkeresztet azt kaptam.

– *Egy-egy évig a Magyar Rádió és a Magyar Televízió Közalapítványának társadalmi kurátora voltál. Ott mit tehetél a tudományos ismeretterjesztés érdekében?*

– Semmit. Lehangelő volt látni, hogy a politika mennyire átítatja ezt a területet is. A Rádióknak 2007-ben, a Televízióknak 2008–2009 között voltam társadalmi kurátora. Akkoriban úgy ment, hogy a társadalmi szervezetek közül kisorsolták, hogy melyek delegálhatnak a közalapítványokba kurátort. A Tudományos Újságírók Klubját kétszer is kihúzták, ők pedig engem delegáltak. A Rádió vezetése abban az időben alakította át a Petőfi Rádiót zenecsatornává, és megszüntette az egyik remek tudományos ismeretterjesztő műhelyét, a *Gordiusz* szerkesztőségét. Jól felkészültem a következő kuratóriumi ülésre, tudtam, hogy ott lesz a Rádió elnöke. Felszólaltam, és nehezményeztem, hogy olyan műhelyt szüntetnek meg így, amely szerkesztőség két évtizede terjeszti a természettudományos kultúrát, és sokszínű, érdekes műsoraival ezernyi szállal kötődött a fiatalokhoz, az oktatáshoz. Utánanéztam a műsортár statisztikájában, azóta csaknem felére csökkent a Rádióban a tudomány népszerűsítésére fordított idő. Miért baj ez? – tettem fel a kérdést. Azért, mert azt hittem, abban már közmegegyezés alakult ki, hogy országunk egyedüli esélye, ha megpróbálunk tudásalapú társadalmat építeni. Arról nem is beszélve, hogy – és itt elkezdtem idézni a neves amerikai tudóst, Carl Sagant – „napjaink civilizációja úgy van megszervezve, hogy minden lényeges eleme alapjaiban függ a tudománytól és a technikától, amelyeket azonban a dolgok mai állása szerint szinte senki sem ért. Ez a helyzet felér egy beprogramozott katasztrófával, amelyet ugyan ideig-óráig elodázhathatunk még, de a tudatlanság és a hatalom vészjósló keveréke előbb-utóbb belerobban a képünkbe.” A közszolgálati rádió egyik csatornáján sem szabadna lemondani a természettudományos műveltség terjesztéséről, összegeztem a mondandómat. A Rádió elnöke válaszával rövid úton lerázott, mondván, nem szereti a párhuzamosságokat. A Kossuth Rádióban ugyanis akkor még létezett egy másik, a *Szonda* tudományos magazint is működtető szerkesztőség. Mára már az sincs. Egyetlen tudományos újságíró dolgozik a Rádiónál, Gimes Júlia. Heti 26 perce maradt a természettudományra, a *Felfedező a tudomány világáról* című műsorában.

– *Érdemes ezt csinálni, olyan kerteket művelni, amiket időről időre feldúlhatnak, ahová ritkán süt be a nap?*

– Hogyne lenne az! Orbán Ottó írja egy helyen, hogy azé a jövő, aki minden észérv ellenére sem adja fel. Elődeink, akik áthozták két évszázadon folyóiratunk lángját, hogy mi átvehessük, ők sem adták fel, pedig közben világégések, rettenetes időszakok is jöttek. Később nekünk is megadatott, hogy továbbvigyük a fáklyát, s most, hogy az utánunk következők átvették tőlünk, reménykedjünk, hogy ezt a feladatot ők is életcéljuknak tekintik. Mert nem csak mi formáljuk a lapot, a folyóirat is formál minket, különösen akkor, ha ilyen nagy és tiszteletre méltó a múltja. Ebben azért lehet bizakodni. Én mindenesetre megtaláltam itt a helyem, ahol hasznosan leélhettem a munkás éveimet.

Mindketten hűségese természetűek vagyunk, neked a Természet Világa volt az első, egyben utolsó munkahelyed. Pedig nekem – s gondolom, neked is – többször volt lehetőségem továbblépni sokkal előnyösebbnek tűnő helyekre.

Az ember élete döntések sorozata, és az, hogy a választaknál miként döntesz, egész további életedet meghatározza. Valamikor, a kilencvenes évek elején a Trabant Combinkkal mentünk le Petivel focizni Cserhátba, Felsőtoldra. Cserhátszentivánon van egy kis nyaralónk, az ottaniak kinézték, hogy milyen ügyes játékos, leigazolták. Jól emlékszem, az autópályán éppen a Gödöllői-dombságnál jártunk, amikor feltettem a kérdést Petinek: mi lenne, ha majd nemsokára egy jobb, kényelmesebb kocsival jönnénk. Apa, valami új álláslehetőséget kaptál? – kérdezte. – Igen. – És azon az új helyen esetleg kérhetnek majd tőled olyat is, amit nem szívesen tennél meg? – Valószínűleg igen. Rövid hallgatás után azt mondta: – Figyelj, apa, jó nekünk ez a Trabant, még az osztálytársaimat is lehozhatjuk vele. Örültem, hogy a fiam is így gondolkodik.

– Tudod, hogy miért hívlak én Gyulámnak? Biztos tudod. Volt Makk Károlynak egy 1982-es filmje, az Egymásra nézve, ami jórészt egy szerkesztőségben játszódik, pár évvel a forradalom után. Az egyik jelenetben a Bács Ferenc alakította párttitkár gyanakodva megkérdezi a főszerkesztőt: „Gyulám, te tudsz valamit?” Annak idején, amikor eléggé a mélyponton voltunk, ha úgy éreztem, hogy talán tudsz valamit, én is elég gyakran megkérdeztem tőled. Így lettél és maradtál nekem „Gyulám”. Szóval, Gyulám, itt a végén azt akarom mondani, amit az amerikai háborús filmekben is szoktak: megtiszteltetés volt veled szolgálni a Természet Világánál. De ne az enyém legyen az utolsó szó. Minden beszélgetőtársamtól megkérdezem a végén, hogy szeretne-e még valamit elmondani. Aztán ha hozzátettek valamit, beillesztettem valahova az interjú sűrűjébe. Most az lesz a vége, amit mondasz.

– Nem adsz könnyű feladatot. Akkor most újra emlékezem. A kilencvenes évek elején, pont ilyen szép őszi napon, mint a mostani, elnökünknel, Szentágothai Jánosnál jártam a Semmelweis Egyetem I. sz. Anatómiai Intézetében. Talán éppen a szkeptikus ügyekről beszélgettünk, mögöttünk Martyn Ferenc festő alkotása, az Anatómiaóra. Később megkérdezte, mi van a lappal. Erre lelkesen elkezdtem mondani, hogyan találtunk újra egymásra az iskolákkal, a határainkon túli magyar értelmiséggel, hogy olvasóinkkal való személyes találkozás érdekében járjuk az országot, Erdélyt, Felvidéket, jönnek velünk neves szerzőink előadásokat tartani a *Természet Világa* mezében. Örömmel újságoltam, hogy példányszámunk az eltelt három évben hatezerről kilencezerre emelkedett, és soroltam tovább a terveinket, a megvalósítandó ötleteinket. Ekkor, kicsit huncut mosollyal a szája sarkában, jellegzetes hanghordozásával így szólt: – Gyula, te megfogtad az Isten lábát. Ez meglepett, nem is tudtam mit mondani erre, de később elgondolkoztam rajta. Hogy megfogtam volna az Isten lábát? Lehet, de a mennycsizmát azért nem ilyennek képzeltem..., bár voltak időszakok, amikor annak éreztük.

Érd, 2019 őszén

***

2019. december 4-én a Magyar Tudományos Akadémián az MTA, a Magyar Mérnökakadémia és a Tudományos Újságírók Klubja szervezésében ünnepi ülésre és baráti találkozóra került sor a Természettudományi Közlöny megalapításának 150. évfordulója alkalmából. Több neves tudósunk, kollégánk méltatta a lap múltját és szerepét a hazai tudományos ismeretterjesztésben. A Tudományos Újságírók Klubja Staar Gyulának, a Természet Világa nyugalmába vonult főszerkesztőjének kiemelkedő tudománynépszerűsítő tevékenységéért honoris causa „Az év ismeretterjesztő tudósa” címet adományozta, és a Nemzetközi Csillagászati Unió – a TÚK javaslatára – a 260098 sorszámú, korábbi diák-pályázati nyertesünk, Sárnecky Krisztián által felfedezett kisbolygónak a „Stargyula” nevet adta, valamint Enciklopédia Díjjal tüntette ki.

Az interjút készítette: Németh Géza